

Oponentní posudek na disertační práci ing.arch. Jana Obrtlíka *Česká sakrální architektura v letech 1900-1950 v mezinárodním kontextu.*

Chrámové a kultovní stavby byly po celou historii jedním z významných témat architektonické tvorby. Ve dvacátém století se však postoj k sakrální architektuře změnil. Jestliže předchozí XIX. století přejímalo historické, převážně goticko-románské vzory, později nastala složitější situace, související s postupnou sekularizací společnosti a s vlivy politického života, což je zvláště nápadné v meziválečném Československu. Už od začátku dvacátých let se vynořilo moderní architektonické hnutí, které se ideově orientovalo k architektuře sociálního obsahu, jako výrazu sociální vize budoucího harmonického prostředí. Chrámy, kostely či kaple neměly v konstruktivisticko-funkcionalistické koncepci co dělat. Vůdce avantgardního hnutí K. Teige podráždilo, když byl moderní jazyk uplatněn na budově kostela sv. Václava v Praze, považoval to málem za zneužití pokrokového architektonického jazyka. Zkrátka pro architekta se ve XX. století otevíralo téma chrámu v jiném a novém světle a tak do něj pochopitelně vnášel nové, dosud nepoužité formální prvky. Dekorativní doprovod byl často zredukován na jednoduché, silné symbolické znaky, .

Disertační práce, kterou zde kandidát předkládá se pokouší v širokém měřítku popsat proces, jenž se odehrával v oblasti sakrální architektury v českých zemích v první polovině XX. století. Vlastní prezentaci a výkladu jednotlivých církevních staveb předchází rozsáhlý teoretický úvod, rozčleněný do množství subkapitol, v němž autor až přehnaně zdůrazňuje výjimečný význam daného tématu a metodologie, která má být na jeho studium uplatněna. Přesto, že přináší řadu postřehů, týkajících se vztahů mezi politikou, církvemi a náboženstvím, náboženstvím a vírou a dále jejich vlivem na architektonické řešení sakrálních staveb, je tato část poněkud redundantní a místy obtížně srozumitelná, čtenář se táže, proč tolik metodiky a metod, když by se to dalo vyjádřit jasněji a pregnantněji.

Je fakt, že zvolené téma nebylo dosud uceleně zpracováno a že zde jde o jeden z prvních pokusů tuto mezeru vyplnit. Že s ní souvisí řada otázek, týkajících se dobových poměrů (a v našich zemích velice dramatických), je nasnadě. Významné je v předložené práci pojednání o vzniku církve československé v souvislosti se zrodem samostatné republiky a její rané vazby k pravoslavné církvi a konotace k politickým vztahům k Srbsku.

Řada novějších církevních staveb jsou spíše modlitebny, jejich vzorem jsou evangelické kostely, které se vyznačují jistou askesí a obejdou se bez výzdoby a oltářů. Jde spíše o shromažďovací síně, které si vystačí s jediným symbolem v jejich čele. Na tyto nároky dobře odpovídá moderní architektura svým oproštěným formálním jazykem. Svým způsobem se těmto simplifikačním trendům přizpůsobují i katolické kostely přesto, že si uchovávají svou tradiční liturgii.

Vlastní význam disertační práce Jana Obrtlíka spatřuji v předložených vybraných příkladech církevních a kultovních staveb a v jejich interpretaci, uvádějící jejich architektonická řešení do souvislosti s dobou, náboženstvím, politikou, myšlenkovými trendy, postupující sekularizací, jak o nich pojednával v teoretické části.

Zde mi však chybí několik významných staveb. Z období secese jsou tu dva zajímavé kostely: kostel sv. Jana Nepomuckého ve Štěchovicích u Prahy z r. 1913 (arch. Kamil Hilbert) a dále kostel sv. Václava v Psychiatrickém sanatoriu v Praze-Bohnicích z téhož období, zjednodušené repliky vídeňského kostela Oto Wagnera (arch. Václav Roštlapil). Z nerealizovaných návrhů by stály za uvedení návrhy dvou kostelů od Jana Sokola (1932 Strašnice, 1940 Zlín). Poněvadž se v názvu práce objevuje mezinárodní kontext, měla v ní být zmínka o významných kostelech A. Perreta z 1. pol. dvacátých let.

Závěr

Vzhledem k tomu, že jde o dosud jen málo probádanou oblast architektonické tvorby v České republice, je práce Jana Obrtlíka záslužná v tom, že se pokouší otevřít pohled na tuto sféru, která je svým způsobem aktuální i pro dnešek. Jak stanovit atributy duchovní atmosféry místa, důstojnosti, vážnosti, vznešenosti, soustředěnosti, odpoutanosti od rušného života venku a jak na ně odpovídat prostřednictvím architektury – to jsou problémy, které se vynořují znova a znova před architektky i v dnešní globalizované společnosti.

Přes uvedené připomínky lze považovat disertační práci Jana Obrtlíka za přínosnou k historii české architektury. Autor vykazuje erudici a značnou sečtělost o pojednávaném tématu.

Předpokládám, že bude v daném tématu pokračovat a že tato práce je nástupem k jeho dalšímu prohlubování a rozšiřování

Práce splňuje podmínky uvedené v § 47 4 zákona o vysokých školách č. 111/1998.

Doporučuji práci k obhajobě.

Praha, 5.11.2018

Doc.ing.arch. Pavel Halík, CSc